

самостійного, незалежного, самовпевненого, прагнучого до самореалізації, поінформованого і відповідального суб'єкта економічних відносин, в першу чергу, - відносин особистої власності.

Економічно культурною людина не народжується. Цей психологічний ресурс формується у процесі її соціалізації завдяки включенню у різні відносини, спрямовані на отримання прибутку за мінімальні витрати. Включення молодшого школяра у такого роду відносини відбувається за умови організації ігрової діяльності. Ігрова діяльність забезпечує реалізацію так званого принципу *балансу приватності-публічності*. При цьому слід враховувати, що в юридичному плані дитина не може виступати як самостійний суб'єкт власності. Тим не менш, від самого народження і протягом усього життя людина вдосконалюється, з одного боку, як суб'єкт безумовного особистого моноволодіння багатьма благами: від власної вітальності, тілесності, людських чеснот до особистої територіальності, майна і соціальних контактів – як суб'єкт приватного життя, своєї приватності [3]. Саме у відносинах «моє-чуже», щонайперше, формуються основи економічної культури молодшого школяра .

Ефективність формування у молодших школярів основ економічної культури залежить від професійності педагога. Учитель сьогодні має бути транслятором знань, володіти високим рівнем інноваційної культури, яка віддзеркалює цілісну орієнтацію людини, закріплену в мотивах, знаннях, уміннях і навичках, а також в образах і нормах поведінки [2, с.100].

Таким чином, для цілеспрямованого формування основ економічної культури молодшого школяра педагогам, шкільним психологам, батькам доцільно реалізовувати окреслені шляхи, апелювати до тих методів та засобів, які сприятимуть включенню учнів до різних видів економічної діяльності, розширенню репертуару економічних ролей, з якими ідентифікується школяр. Одним із засобів формування економічної культури молодших школярів є гра, яка допомагає включити дитину у своєрідний тренаж, апробувати різні соціально-економічні ролі, забезпечити дитину усіма необхідними економічними ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності: наук. Видання / І.Д.Бех.- Київ.- 2006. - 272 с.
2. Григорович О.П., Пахальчук Н.О. Педагогічні умови формування інноваційної культури майбутнього вчителя початкової школи в умовах реформування змісту освіти . Modern researches in psychology and pedagogy : Collective monograph. Riga : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2020. pp. 94-111.
3. Дембицька Н. Становлення основ економічної культури школяра в просторі шкільної освіти / Н.Дембицька // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. - 2015. - Вип. 20 (1).- С. 74-82.
4. Несімко О. Д. Поняття, сутність та основні характеристики економічної культури / О.Д.Несімко // Науковий вісник Львівського юридичного інституту (Серія юридична). – Львів.- 2005. Вип. 2.- С. 181–189.
5. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
6. Шпак О.Т. Учителю про економічне виховання учнів: питання генезису і компетентності : навчальний посібник / О.С. Падалка, О.Т. Шпак, В.К. Шепотько. Київ, 1998. 223 с.

СПІЛКУВАННЯ ЗІ ЗНАЧУЩИМ ДОРΟΣЛИМ ЯК ЗАСІБ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ТРЕТЬОГО РОКУ ЖИТТЯ

Аліна Красножон, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: К. Л. Крутий, доктор педагогічних наук, професор

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

COMMUNICATION WITH SIGNIFICANT ADULTS AS A MEAN OF SPEECH DEVELOPMENT OF A THIRD YEAR

Alina Krasnozhon, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглядається вплив сензитивного періоду і Гіперсензитивність фаз на розвиток мовлення дитини. Розвиток мовлення - процес складний, творчий, який

повинен проходити повноцінно і гармонійно в сензитивному періоді життя дитини. Сензитивні періоди універсальні і індивідуальні одночасно, тому особливу роль в процесі розвитку своєї дитини відіграє мистецтво спостереження і всебічного вивчення питання вікових особливостей. При якісному вивченні закономірностей мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку і особливостей Гіперсензитивність фаз дозволяє уникнути різних порушень, спотворень, патологій мовлення.

Ключові слова: сензитивний період; гіперсензитивність фази; мовленнєвий розвиток; вікові особливості.

Annotation. The article considers the influence of the sensitive period and hypersensitive phases on the development of the child's speech. The development of speech is a complex, creative process that must take place fully and harmoniously in the sensitive period of a child's life. Sensitive periods are universal and individual at the same time, therefore, the art of observation and a comprehensive study of age-related issues play a special role in the development of your child. With a qualitative study of the laws of speech development of a preschool child and the characteristics of hypersensitive phases, various disorders, distortions, and pathologies of speech can be avoided.

Key words: sensitive period; hypersensitive phases; speech development; age features.

Мовлення не є вродженою здатністю, а розвивається в процесі онтогенезу паралельно з фізичним і розумовим розвитком дитини і служить показником її загального розвитку. Як тільки дитина народжується, вона негайно зустрічається з людською мовою і відчуває її чарівність. Поступово дитина засвоює образи мовлення, які вживають навколишні її люди, як ніби навколо нього створюється підготовче середовище для розвитку мовлення. Отже, засвоєння зразків мовлення є необхідною умовою для раннього розвитку мовлення у дітей. Сензитивний період - (від лат. почуття, відчуття) мовленнєвого розвитку припадає на вік 0 - 6 років, так як є, найбільш сприйнятливий до впливу різних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, а так само до сприйняття мовлення оточуючих дитини людей. Саме зараз, дитина може досить продуктивно освоїти усне мовлення. Людині ніколи більше так легко не вдається опанувати певними знаннями, так радісно вчитися, як до відповідного сензитивного періоду [7, с. 4]. У цей період, коли формуються перед мовлення і починається мовленнєвий розвиток, складаються основи комунікативної поведінки, відбувається інтенсивний розвиток кіркових мовленнєвих зон мозку.

Розвиток мовлення - процес складний, творчий, який повинен проходити повноцінно і гармонійно в сензитивному періоді життя дитини.

При формуванні високорозвиненого мовлення у дитини, батьками і педагогами повинно бути створено сприятливе мовленнєве середовище, для цього необхідно знати терміни нормального психомоторного і мовленнєвого розвитку дитини.

Роблячи оцінку рівня психомоторного розвитку дитини потрібно підходити до процесу диференційовано, враховувати всі особливості розвитку загальної моторики, тонкої моторики рук, зорово-моторної координації, пізнавальних функцій, сприйняття й мовлення. І нарешті, важливо оцінити особливості соціально-емоційного розвитку дитини.

Так як мовленнєвий і соціально-емоційний розвиток безпосередньо пов'язані між собою.

Порушення соціально-емоційного розвитку у дітей зі значущими людьми сильно позначаються на загальному розвитку дитини і в першу чергу на його мовленнєвому формуванні. Через спілкування з дорослими у дитини формуються перші передумови для розвитку мовлення. Отже, спілкування дитини з дорослими є необхідною умовою його нормального психомоторного розвитку [4].

Якщо в сензитивному періоді розвитку мовлення дитина схильна до впливу будь-яких чинників «шкідливих», відповідно нормальний процес розвитку порушується. «Шкідливими» факторами або факторами «ризик» можуть служити - відсутність або порушення умов сприятливого мовленнєвого середовища (брак спілкування з дорослими,

часткова або повна втрата мовлення і ін.), Поява нових факторів ризику (часте шумове оточення, зміна мовленнєвого середовища, поява численних нових дорослих в оточенні дитини та ін.). Різні нервово-психологічні й соматичні захворювання, емоційна депривація, обмеження спілкування, так само призводять до порушення, затримки, спотворення і патології мовленнєвого розвитку.

Динаміка психомоторного розвитку в перші роки життя залежить від багатьох факторів, насамперед від спадкових особливостей організму, загального стану здоров'я, статі, навколишнього середовища. Крім того, розвиток в ранньому віці відбувається нерівномірно, тому його оцінка завжди вимагає динамічного спостереження.

Поняття «сензитивні періоди» і «зони найближчого розвитку» були введені Л.С.Виготським. Він вважав, що поряд з сензитивними періодами у дитини існує ще три кризових вікових моменти: у віці одного року, трьох років і семи. У ці періоди дитині необхідно приділяти більшу увагу з боку значущих дорослих. Необхідно розуміти, що чим значніше сфера інтересів, тим більше гармонійніше буде її розвиток.

Дуже важливо батькам і педагогам звернути увагу на основні сензитивні періоди і на початок прояви кожного з них, для того, щоб своєчасно підготувати основу і сприятливе мовленнєве середовище на кожному етапі його розвитку.

Весь період до 6 років дитини вважається сензитивним для розвитку мовлення, але так само виділяються в цьому періоді гіперсензитивності фази, досить обмежені за часом [7, с. 5].

Гіперсензитивність фази:

1. *Накопичення перших слів* (від 1 до 1,5 років). При рясному спілкуванні з дорослим без «сюсюкання» дитина досить швидко і якісно поповнює свій словниковий запас. І так само, при нестачі мовленнєвого спілкування з дорослими, різні психічні та соматичні стреси можуть призвести до порушень формування мовлення;

2. *Фразове мовлення* (від 2,5 до 3,5 років). Відбувається активне оволодіння розгорнутого мовлення, комплексної організованої синтаксичної і семантичної структури. Цей період характерний інтенсивним формуванням внутрішньомовного програмування - поява онтогенетичних пауз хезитації (між складові паузи всередині слів) і фізіологічними ітераціями - повторення словосполучень, слів і складів. Під час цієї фази мовлення дитини стає засобом її інтелектуального та мовленнєвого розвитку;

3. *Формування контекстного промовлення* - самостійне породження тексту (від 5 до 6 років). У цей період у дитини відбувається перехід внутрішнього задуму в зовнішню мовлення.

Як бачимо з вище сказаного, мовлення формується задовго до того, як приходить свідомість і є одним з показників розвитку дитини, що говорить про те, що необхідно докладати чимало зусиль батькам і педагогам для повноцінного розвитку дошкільника.

Отже, вікові особливості усного мовлення, розкривають нам досить тендітну і нестійку мовленнєву функціональну систему дитини, де головною причиною нестійкості є різні «шкідливі» чинники.

Становлення мовленнєвої функції в онтогенезі характеризується строгою послідовністю стадіальністю етапів довербальних і вербальних форм спілкування. Гіперсензитивність фаз дозволяє уникнути різних порушень, спотворень, патологій мовлення.

Якщо грамотно допомагати дитині на кожному етапі становлення його мовлення, то вже до віку п'яти-шести років вона буде спілкуватися приблизно на тому ж рівні (словниковий запас, за винятком спеціалізованої лексики, граматичні конструкції, здатності побудувати монологічне й діалогічне мовлення тощо), а може бути навіть і більш високому, що і більшість дорослих.

Вплинути на терміни і тривалість сензитивних періодів неможливо, проте знати про них необхідно. При настанні сензитивного періоду протипоказано виконання дитиною завдань з примусу. Інакше ті новоутворення, які повинні були сформуватися на даний момент, не виявляться зовсім або їх створення виявиться дуже трудомістким процесом [6; 7].

На закінчення, ще раз сформулюємо основні висновки, який необхідно пам'ятати батькам і педагогам для розвитку мовлення дитини в сензитивний період:

- Дитина ніколи вже більше не буде вчитися чогось з такою легкістю, завзяттям і інтересом, як у відповідний сензитивний період свого розвитку;

- Сензитивні періоди універсальні і індивідуальні одночасно, тому особливу роль в процесі розвитку своєї дитини відіграє мистецтво спостереження і всебічно вивчення питання вікових особливостей;

- Знання про час настання основних сензитивних періодів, необхідно влаштувати для дитини можливість тренувати свої органи чуття, навички соціального життя, мовлення тощо.

- Сприятливе мовленнєве середовище і дидактичний матеріал занять, отже, не є чимось штучним, а створюють оптимальні умови для природного ходу розвитку кожної дитини.

Звичайно ж, існують особливі діти, які входять в групу «ризик» по шкільній дезадаптації. До них відносяться соматично ослаблені діти, діти з порушеннями мовлення, моторики, поведінки, функції активної уваги, пам'яті, а також діти з порушеннями спілкування та затримками психічного розвитку, які можуть мати як парціальний (частковий), так і загальний характер. Всі ці категорії дітей потребують особливо ретельної підготовки до навчання в закладі середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Голюк О.А. Критерии и показатели готовности будущих воспитателей ДОО к взаимодействию с семьей / О.А.Голюк, Р.Ш.Голюк // Социально-педагогическая и медико-психологическая поддержка развития личности в онтогенезе : сб. материалов междунар. науч.-практ. конф., Брест, 19-20 мая 2016 г. / Брест. гос. ун-т им. А.С.Пушкина ; редкол.: Г. Н.Казаручик (отв. ред.), Т. В. Александрович, М. С. Ковалевич. – Брест :БрГУ, 2016. – С.47-51.
2. Голюк О.А. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї / О.А.Голюк // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 6 (155) – С. 41-44.
3. Крутій К. Виховний вплив дорослих на формування мовленнєво-мовної та лінгвістичної готовності дошкільників до навчання в школі: теоретичний аспект / Крутій К.Л., Зданевич Л.В. / Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка», 2019. 8/40. С. 13– 26. <https://doi.org/10.24919/2413-2039.8/40.164378>
4. Крутій К.Л. Емпіричне дослідження вільної гри дитини в умовах закладу дошкільної освіти під час проведення «Дня без іграшок» / Гуманізація навчально-виховного процесу. Збірник наукових праць. № 1 (93). – 2019. - С.26-44. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12407>
5. Крутій К.Л. Формування граматичної правильності мовлення в дошкільників у контексті комунікативного розвитку: термінологічне поле / Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. — № 3 (137), 2018. — С.28-35.
6. Хилтунен Е. Практическая Монтессори-педагогика. - М.: ЮНИОН-паблик АЛЬТА-ПРИНТ, 2005. - 336 с.
7. Kateryna Kruty, Larysa Zdaneych. Overcoming Communicative Deadadaptation of Speech Passive Children of Pre-School Age / Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика: зб. наук. праць. Серія : Психологія. Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровська Я.М. 2019. Вип. 26 (1). Web of Science Core Collection (ESCI) <https://psycholing-journal.com/index.php/journal/article/view/710>
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57211396974>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Уляна Крисько, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: І.В. Хом'юк доктор педагогічних наук, професор

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF THE USE OF INTER-SUBJECT COMMUNICATION IN THE MATHEMATICS LESSONS IN THE INITIAL CLASSES

Uliana Krysko, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено теоретичні аспекти міжпредметних зв'язків на уроках математики як засобу розвитку інтегративного мислення учнів. Визначено функції